

مدیریت علوفه افزایشی در ترسالی به منظور پیش گیری از آتش سوزی در جنگل ها و مراتع (در سال ۹۹)

مقدمه :

حفاظت، نظارت، مدیریت و بهره برداری از منابع طبیعی با شناخت آگاهانه از این عرصه ها و تدوین برنامه های اقدام موثر، امکان پذیر می باشد. مدیریت و پیش گیری از حریق در مراتع کشور نیازمند بهره مندی از توان بهره برداران محلی، هماهنگی های درون و برون سازمانی سایر واحدهای ذی مدخل می باشد. آموزش بهره برداران محلی و فرهنگ سازی در بین جامعه شهری، روستایی و عشایری توأم با هم افزایشی فی مابین دستگاه های دست اندرکار و مرتعداران نقش موثر و مهمی در پیش گیری از حریق های احتمالی در مراتع کشور دارد. مطابق ماده ۴۷ قانون حفاظت و تبصره ذیل آن تمامی دستگاه های کشوری و لشکری موظف به همکاری، با محوریت منابع طبیعی می باشند.

با توجه به میزان بارندگی های مناسب در سال جاری، شاهد افزایش تراکم پوشش گیاهی و تولید علوفه در سطح وسیعی از مراتع کشور می باشیم. نظر به اینکه، پیش گیری از آتش سوزی مراتع و زیر اشکوب جنگل ها نقش بسزایی در حفاظت از عرصه ها و منابع ملی دارد، لذا از سوی دفاتر ذیربط من جمله آموزش، ترویج و مشارکت های مردمی، جنگل های خارج از شمال و امور مراتع، برنامه مدیریت علوفه افزایشی در ترسالی به منظور پیش گیری از آتش سوزی در جنگل ها و مراتع در سه بخش "آموزش"، "مرتع" و "زیر اشکوب جنگل و جنگل های دست کاشت" جهت اجرا در سالجاری تدوین گردیده است.

اقدامات آموزشی، ترویجی و مشارکت مردمی :

- ۱- طراحی و برگزاری دوره ها و کارگاه آموزشی (حضور و مجازی) پیش گیری و اطفاء حریق یا سایر عناوین پیشنهادی از سوی دفاتر تخصصی ذیربط و یگان حفاظت برای کلیه کارکنان در سطوح استان و شهرستان شامل نیروهای حفاظتی، مدیران و کارشناسان مرتبط اجرایی (بر اساس دوره های کد دار آموزشی پیش گیری و اطفاء حریق).
- ۲- طراحی، برنامه ریزی و اجرای دوره ها و کارگاه آموزشی ملی و استانی با موضوع پیش گیری و اطفاء حریق حسب عناوین پیشنهادی بخش های ذیربط ویژه بهره برداران و جوامع محلی مرتبط نظیر مجریان طرح های منابع طبیعی و آبخیزداری، سازمان های مردم نهاد تخصصی، همیاران طبیعت، مجریان و بهره برداران طرح ها و کارکنان دستگاه های اجرایی مرتبط، کارشناسان پهنه های تولید کشاورزی، تشکل ها و تعاونی ها، دهیاران و اعضای شوراهای اسلامی روستایی، جوامع عشایری، زنان و جوانان دانشجویان و دانش آموزان علاقمند و داوطلب، سفیران انفال، سواد آموزان مرتبط نهضت سواد آموزی، رهبران محلی و... بر اساس دوره های آموزشی مصوب مجریان و بهره برداران.
- ۳- بهره برداری موثر از ظرفیت های دانشگاهی و تحقیقاتی، نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی، ائمه جمعه دهیاری ها پژوهش گران مروج ارشد، محققین معین و کارشناسان پهنه های تولیدی و نیز سازمانهای مردم نهاد متخصص در امر آموزش دوره ها و کارگاه های پیش گیری و مدیریت حریق و فعالیت های ترویجی.

- ۴ - بهره برداری موثر از ظرفیت تسهیل گران و مشاورین فعال مرتبط با فعالیت های آموزش، ترویج و مشارکت های مردمی در اجرای پروژه های آبخیزداری و آبخیزداری محل صندوق توسعه ملی برای فعالیت های آموزشی و ترویجی پیش گیری و اطفاء حریق در حوزه های آبخیز منتخب.
- ۵ - تولید و توزیع بروشورهای اطلاع رسانی مرتبط با اطفاء حریق، نصب تابلوهای ترویجی و هشدار دهنده بر اساس معیارهای اعلام شده، استفاده از ظرفیت الگوها و تجارب موفق مدیریت حریق، بهره برداری از ظرفیت ستاد رسانه ملی و توافقنامه مرتبط فی مابین وزارت متبوع و سازمان صدا و سیما.
- ۶ - بهره برداری از اطلاعات دفترمهندسی و مطالعات در خصوص پیش بینی و خطر وقوع و نقشه پهنه بندی پیش بینی حریق در جنگل و مرتع در برنامه ریزیها و اولویت بندیهای آموزشی و ترویجی در برنامه ریزیها لحاظ گردد.
- ۷ - افزایش تولید علوفه و پوشش زیر اشکوب در آغاز فصل ترسالی و احتمال وقوع آتش سوزی در مناطق مستعد اغلب علاوه بر اثرات اکولوژیک، پیامدهای اقتصادی اجتماعی به همراه دارد. این امر می تواند به عنوان یک عامل محرک، منجر به ایجاد تعارض شده و یا وخیم تر شدن تعارضات موجود گردد. لذا بر این اساس ضروریست مروجان و تسهیل گران با بهره گیری از اصول و فنون مذاکره، میانجی گری و مهارت های ارتباطی در منابع طبیعی نسبت به شناسایی و مدیریت تعارضات احتمالی برنامه ریزی نمایند.
- ۸ - تشکیل کارگروه آحاد و پشتیبانی در مناطق بحرانی با اولویت مدیریت حریق و با ساماندهی همیاران طبیعت و سازمان های مردم نهاد مرتبط.
- ۹ - استفاده از ظرفیت همیاران طبیعت محافظ در استانها (حداقل ۱۰ درصد همیاران) و هم افزایی با یگان حفاظت و پیش بینی انگیز های مادی و معنوی (حق الکشف و ...) همراه با آموزش نیروهای مرتبط ادارات کل و همیاران موصوف.

اقدامات مدیریتی مراتع:

الف - مراتع دارای پروانه چرا:

- ۱ - الزام به تعهد مرتعدار جهت قطعه بندی مرتع به منظور چرای یکنواخت با اولویت قطعات پوشش گیاهی متراکم
- ۲ - تنظیم تفاهم نامه همکاری با مرتعدار ذیحق جهت بکارگیری قرقبان و اعلام اسامی قرقبان به منابع طبیعی جهت صدور کارت یا ابلاغ
- ۳ - تاکید بر اجرای تبصره دو بند ۳۸ از فصل دوم شیوه نامه فنی و اجرایی ضوابط و شرایط بهره برداری از مراتع کشور
- ۴ - تمهیدات لازم جهت بکارگیری جوامع محلی، همیاران طبیعت، مرتعداران، نیروی بسیج مردمی و ... در قالب اکیپ های آموزش دیده جهت گشت و مراقبت، اطلاع رسانی و حفاظت
- ۵ - هدایت منابع مالی صندوق حمایت از توسعه بخش منابع طبیعی جهت تخصیص اعتبار لازم به اتحادیه های تعاونی منابع طبیعی و شرکت های تعاونی مرتعداری جهت تامین و خرید علوفه جمع آوری شده از سطح مراتع و متعاقباً اقدام اتحادیه ها نسبت به توزیع با نظارت اداره کل
- ۶ - شناسایی عرصه های دارای گونه های یکساله و در معرض آتش سوزی در مناطق بحرانی و نیمه بحرانی برای سال ۹۹
- ۷ - در مراتعی که بین بهره برداران اختلاف وجود دارد، به منظور پیشگیری از وقوع حریق های احتمالی و عمدی، اداره کل بایستی برنامه ریزی و تدابیر لازم را اتخاذ نماید.

ب - مراتع دارای طرح مرتعداری:

- ۱ - تعیین ظرفیت سالیانه مرتع توسط ناظر طرح های مرتعداری و ابلاغ به مجری طرح
- ۲ - بازنگری سیستم چرای سالیانه در صورت نیاز با توجه به ظرفیت تعیین شده با اولویت چرای قطعات با تراکم پوشش گیاهی یکساله
- ۳ - شناسایی مناطق مستعد برداشت علوفه مازاد گیاهان یکساله از طریق ناظر طرح های مرتعداری و ابلاغ به مجری جهت برداشت محدوده مشخص شده
- ۴ - اجرای بندهای یک تا سه منوط به ارائه گزارش ناظر طرح و تائید کمیته فنی اداره کل می باشد.

۵- تاکید بر اجرای مفاد قرارداد طرح های مرتعداری توسط مجری ، نسبت به پیشگیری ، حفاظت و در صورت بروز آتش سوزی شرکت در اطفاء حریق ضمن اطلاع رسانی به اداره کل در اولین فرصت و در غیر این صورت اقدام لازم جهت فسخ قرارداد صورت پذیرد .

۶- شناسایی عرصه های دارای گونه های یکساله و در معرض آتش سوزی در مناطق بحرانی و نیمه بحرانی برای سال ۹۹

۷- در مراتعی که بین بهره برداران اختلاف وجود دارد، به منظور پیشگیری از وقوع حریق های احتمالی و عمدی ، اداره کل بایستی برنامه ریزی و تدابیر لازم را اتخاذ نماید.

ج- مراتع فاقد ممیزی:

۱- در مراتع روستائی با اخذ تعهد کتبی و یا تنظیم تفاهم نامه همکاری با شوراهای اسلامی روستائی به منظور حفاظت و بهره برداری از علوفه مرتعی ، متناسب با تعیین ظرفیت مرتع در سال ۱۳۹۹ با اخذ حقوق دولتی

۲- چنانچه عرصه دارای دامدار باشد اداره کل می تواند در صورت تائید کمیته فنی مبنی بر ترکم بالای گونه گیاهی یکساله و احتمال وقوع حریق نسبت به اجازه بهره برداری و برداشت علوفه بر اساس ظرفیت مرتع صرفاً در سال ۹۹ با اخذ حقوق دولتی اقدام نماید.

۳- در صورت تائید کمیته فنی ، انعقاد قرارداد، با صندوق حمایت از توسعه صنعت زنبور داری جهت استقرار کلونی های زنبور عسل در عرصه و اخذ تعهد محضری مبنی بر حفاظت و صیانت از مناطق موردنظر وفق ضوابط و شرایط با اخذ حقوق دولتی

۴- تمامی موارد فوق الذکر این عنوان می بایست به گونه ای در قرارداد لحاظ گردد که هیچگونه حق و حقوق مکتسبه عرفی برای دامدار ایجاد ننماید.

د- مراتع قرق شده ، ذخیره گاه مرتعی و بلامعارض:

به دلیل پوشش گیاهی بالا و شرایط مساعد پوشش گیاهی یکساله و احتمال وقوع حریق در مراتع قرق یا ذخیره گاه های مرتعی با تائید کمیته فنی و انعقاد قرارداد، با صندوق حمایت از توسعه صنعت زنبور داری جهت استقرار کلونی های زنبور عسل در عرصه و اخذ تعهد محضری مبنی بر حفاظت و صیانت از مناطق موردنظر وفق ضوابط و شرایط با اخذ حقوق دولتی مشروط بر اینکه هیچگونه حق و حقوق مکتسبه عرفی برای طرف قرارداد ایجاد ننماید .

ه- حاشیه جاده ها و پس چر مزارع:

۱- در خصوص حاشیه و حریم جاده ها و جاده های ریلی ضروریست تدابیر لازم توسط اداره کل راه و شهرسازی با هدف کاهش احتمال وقوع حریق اقدامات لازم صورت پذیرد.

۲- درخصوص پس چر مزارع ضرورت دارد با هماهنگی سازمان جهاد کشاورزی استان علاوه بر احداث آتش بر فیما بین مرز مراتع و مزارع ، تمهیدات و تدابیر لازم به منظور عدم ایجاد حریق در پس چر مزارع صورت پذیرد.

اقدامات مدیریتی در جنگلهای خارج از شمال:

الف- زیر اشکوب جنگل و جنگل های دست کاشت:

۱- کمافی سابق در خصوص چگونگی اعمال مدیریت هماهنگ در مناطق و اراضی جنگلی و مرتعی مشجر تفاهم نامه شماره ۱۰۰۵۴- ۸۴/۷/۹۹ دفا تر فنی مرتع و جنگل های خارج از شمال ملاک عمل می باشد .

۲- در جنگلهای دست کاشت و توسعه جنگل با نهال ، چرای سریع و گذرا بدون ماندگاری دام در عرصه صورت گیرد.

۳- چرای دام در عرصه های جنگل کاری و احیا و غنی سازی با بذر ممنوع است .

ب- در عرصه ذخیره گاه های جنگلی:

۱- چرای سبک و سریع دام صرفاً در زون ضربه گیر و خارج از هسته مرکزی انجام شود .

۲- براساس کتابچه طرح مصوب، عملیات خراش سطحی با هدف آتش بر و کمک به تجدید حیات طبیعی انجام شود.

۳- در زون بافر ذخیره گاهای که دارای شرایط اکولوژیکی سخت رویشگاه بوده مثل ارس، آکاسیا آلبیدا، انار شیطان، کلیر و... برداشت به صورت دستی صورت گیرد.

ج- در عرصه پارک های جنگلی:

۱- در زون احیاء و توسعه مشروط به اینکه نهال کاری مستقر شده باشد و زون تفرجی، چرای سریع و کنترل شده صورت گیرد.

۲- در زون حفاظتی چرای دام ممنوع است.

۳- در جنگل کاری حاشیه راهها چرای دام بلامانع است.

۴- در بوستان های روستایی چرای دام با هماهنگی مجری صورت گیرد.

۵- در مناطقی که حفاظت انفرادی اطراف نهال انجام می شود نظیر چپر چوبی، سنگ چین، تور سیمی و چرای دام سریع و کنترل شده انجام گیرد.

۶- در تمامی عرصه های تحت مدیریت این مرکز، برداشت علوفه دستی با مجریان طرح ها، صاحبان عرف بلامانع است.

۷- تمامی موارد فوق پس از تایید کمیته فنی اداره کل قابلیت انجام خواهند داشت.

فریبرز غیبی
رئیس مرکز جنگل های خارج از شمال

وحید جعفریان
مدیر کل دفتر آموزش، ترویج و مشارکت های مردمی

کریم بهزاد
مدیر کل دفتر امور منابع